

УДК 281.9

ПРАВОСЛАВ'Я В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОСТІ

ORTHODOXY THEOLOGY
IN THE CONTEXT OF MODERN**Шавріна І. В.,**кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри релігієзнавства, Київський
національний університет ім. Тараса Шевченка
(Київ, Україна), e-mail: Shavrina_irina@ukr.net**Schavrina I. V.,**Candidate of Philosophy, Associate Professor,
Associate Professor, Department of Religious Studies,
Taras Shevchenko Kyiv National University
(Kyiv, Ukraine), e-mail: Shavrina_irina@ukr.net

Аналізуються причини актуалізації антропологічної проблематики в сучасному православному богослов'ї. Метою статті є реконструкція методологічних підстав православного вчення про людину, а також їх розгорнення в сучасності. Висновки можна сформулювати таким чином: незважаючи на прагнення богословів у своїх побудовах відповідати духу часу, предметом православної антропології продовжує залишатися не стільки людина реальна, скільки людина містичного і богоодкровенного досвіду, у світлі чого антропологія виявляється суто прикладним аспектом христології, сотеріології й тринітарного богослов'я. В такий спосіб окреслюється логіка «модернізації» православної думки, яку в цілому слід характеризувати як неопатристичну синтезу: ґрунтом для описування фактів являються прийоми і методи, які використовувалися ще за часів отців церкви, а розгляд антропологічних проблем сучасності здійснюється з урахуванням догматичних підстав; в якості ключового завдання православних мислителів визначається відшукування адекватних, у першу чергу – традицій, засобів понятійного осмислення існуючого богословського досвіду.

Ключові слова: православ'я, сучасність, соціум, богослов'я, традиції, людина, особистість, мораль, вдосконалення, іпостась.

The article analyzes the reasons for actualization of anthropological problems in modern Orthodox theology. The purpose of the article is to reconstruct the methodological foundations of the Orthodox doctrine about person, as well as their deployment in modern times. The conclusions can be formulated as follows: despite the aspirations of theologians in their structures to conform to the spirit of time, the subject of Orthodox anthropology continues to remain not so much a real person as a man of mystical and divine experience, in light of which anthropology is a purely applied aspect of Christology, Soteriology and Trinitarian theology. In this way, the logic of «modernization» of the Orthodox thought is outlined, which in general should be characterized as a neo-patristic synthesis: the ground for describing the facts are tools and methods used since the times of the church's fathers, and the consideration of anthropological problems of the present day is carried out taking into account dogmatic grounds; the key task of the Orthodox thinkers is determined by the search for adequate, in the first place – the traditions, means of conceptual understanding of the existing theological experience.

Keywords: Orthodoxy theology, modernity, society, theology, traditions, person, personality, morality, perfection, hypostasis.

Актуальність теми. Сучасний глобалізований світ все частіше й частіше звертається до проблеми сутності людини, до смислу її життя і в зв'язку з цим – до створення цілісної концепції людини. Загальні антропологічні уявлення є головною компонентою колективної свідомості соціуму, в яких й висвітлюються умови буття самого суспільства. Сьогодення України відображає всі ті тенденції, які є характерними й для західноєвропейської цивілізації, а головне – це втрата ціннісних орієнтацій, втрата самодостатності й самоідентифікації. Така антропологічна криза, яка все більше укорінює у свідомості багатьох громадян поняття «закінутість людини до світу»

(С. Кіркегор); руйнацію традиційних соціальних комунікацій та ін. актуалізує антропологічне проблемне поле у філософії, релігії, психології, культурології, етиці, естетиці. У сучасних тенденціях можна виділити головні стратегії відповіді на екзистенціальну кризу. Перший напрям – це поч. – сер. ХХ ст., коли такі мислителі, як М. де Унамуно, П. Тілліх та ін. трансформують онтологічну ідею «відчаю» людини і закликають до мужності перед порожнечою, прірвою. Другий напрям – це сер. – поч. ХХ ст., коли такі вчені, як Ж. Батай, Ж. Бодрійяр, Ж. Дельоз пропонують людині жити в ситуації «відчаю», «закінутості» й не виявляти свою чуттєву сферу – любов, спів страждання, замирення. Але ці напрями не в змозі вирішити проблему трагедії людського життя й тому третій напрям – релігійна, зокрема, православна антропологія видається нам тим ґрунтом, який дозволяє вирішити цю проблему як в теоретичному, так і практичному планах.

Ступінь розробленості проблеми. Актуалізація антропологічної проблематики в межах православ'я – це межа ХІХ – ХХ ст. Безперечно, такій актуалізації, сприяли й праці таких мислителів як Б. Вишеславцев «Етика перетвореного Еросу»; В. Давиденко «Святоотецьке вчення про душу людини»; В. Зеньківський «Принципи православної антропології»; В. Несмелов «Наука про людину»; О. Позов «Основи староцерковної антропології» та ін. Слід зазначити, що вказані мислителі не тільки прагнули проаналізувати святоотецьку антропологічну спадщину, розкрити впливи Античності на становлення релігійної традиції, але й репрезентували створення систем християнської антропології з урахуванням філософських і психологічних розробок у тогочасній науці. Якщо стисло охарактеризувати погляди вітчизняних фахівців, то необхідно констатувати, що заснована видатним українським мислителем В. Шинкаруком Київська антропологічна школа, відкриває нові обрії дослідження християнської антропології. Проблема формування християнського розуміння людини знайшла своє тлумачення в працях сучасних українських філософів Т. Чайки, В. Малахова, С. Кримського, Н. Хамітова, В. Табачковського, Г. Гребенькова, С. Пролєєва. Слов'янська релігійна філософія, в тому числі й як основа православ'я, розглядається у праці «Слов'янська релігійна філософія» сучасних українських релігієзнавців Л. Г. Конотоп і З. В. Швед.

Метою статті є розкриття методологічних засад православ'я, головним чином – стосовно проблеми людини, як у минулому, так і в сучасних процесах.

У сучасному українському суспільстві можна побачити прагнення православних мислителів концептуалізувати християнський образ людини (о. Георгій Коваленко), при чому не йдеться про бажання відшукати вічну тематику у викликах часу або надати релігійно-антропологічні обґрунтування щодо соціальних програм церкви. Ні, релігія в сучасному соціокультурному просторі України постала справою суто індивідуального

вибору людини, а на тлі поширення нетрадиційних релігійних культур, нових містичних практик, активізації архаїки та ін., тобто в такій ситуації обґрунтування концепції людини виступає важливим свідомством щодо традиційних установок православ'я. Українська православна церква звертається як до філософської спадщини, так й до багатьох соціально-гуманітарних наук, її головні положення залишаються важливими для певної частини соціуму, в зв'язку з цим й положення православ'я щодо сутності людини є своєрідними орієнтирами для подолання нищості, бездуховності, аморфності в сучасній Україні. Однією з найважливіших складових самоідентифікації особистості сучасне православ'я вважає пріоритет єдності та цілісності, а людина є свого роду моделлю, в якій не існує розподілу на суб'єкт і об'єкт, моделлю, яка наділена гармонійною цілісністю. Пізнавальна активність людини є спрямованою не стільки до навколишнього середовища, оскільки до себе, зазирнути всередину самої себе означає велику потенційність власної духовності. Такий підхід до спрямованості особистості знову-таки приводить до христологічних основ, які й позиціонують принцип цілісності, гармонійності як фундуєчий принцип реалізації проекту «нової людини», але суто в есхатологічній перспективі. У цьому аспекті важливою є спадщина отців церкви, які розглядали три напрями розвитку проблеми людини – структуру людини, образ і подобу до Бога, призначення людини. Ця структура є свідченням не тільки теоретичної розробки «трьох іпостасей» в людині, але й свідченням її практичної значущості, вона дає відповідь на питання: «як зробити людину духовною істотою?».

Предметом розгляду в православній антропології є не стільки конкретна, дійсна людина, оскільки людина «містичного досвіду», людина «Богоодкровення». Іншими словами, православне богослов'я відкриває можливості реалізації Божественного задуму щодо людини, набуття людиною зовсім іншого стану існування. І гріховність людини, її недосконалість, наявність зла в людській природі – все це означає необхідність звертання до християнського світорозуміння. Окрім того, православні богослови розрізняють сутнісну структуру людини і варіативні прояви (поведінку) людини. В такий спосіб, ідеал людини інтерпретується не в якості онтологічної структури, а структури динамічної, яка постійно знаходиться у процесі становлення та розгортання. В зв'язку з цим й репрезентована мета розробки православної антропології – необхідність духовного вдосконалення людини та її повернення до джерел, смислів, вічності, світла, гармонії. У такому напрямі висвітлюються та конкретизуються наступні завдання – по-перше, йдеться про необхідність реконструкції прийомів і методів стародавніх антропологів з урахуванням догматичних основ; по-друге, виокремити засоби осмислення понять та концептів теологічного досвіду. Осмислення понять та концептів, у свою чергу, передбачає обґрунтування такої методології,

яка, з одного боку, буде визначати характер взаємовідносин православної антропології з філософією, психологією, етикою та ін.; а з іншого – відшукає такі форми відображення християнського знання про людину, що будуть адекватними рівню свідомості сучасного соціуму.

Що стосується методології аналізу проблем антропології, то наприклад, св. О. Лоргус у праці «Православна антропологія» обґрунтовує методологічний підхід наступним чином: «підхід до предмету дослідження, засоби аналізу, само мислення, ставлення до феноменології та методиці суджень» [8]. Також автор визначає в якості базових стратегій описування та дослідження православної антропології три принципи – христологічний, пневматологічний і особистісний. Христологічний принцип пояснюється наступним чином – людину неможливо помислити відокремлено від її ставлення до Бога, поза взаємопов'язаністю людини і Бога (загально-християнський принцип). Дослідник акцентує увагу на людській природі Христа і репрезентує його як онтологічний ґрунт кожної людини. У цьому аспекті О. Лоргус наполягає на відмінності православної антропології від антропології біблійної – в останній головним є Адам, а в православній – Христос. Отже, автор демонструє, що Адам – це «минуле» людства, а Христос – його «майбутнє». В такий спосіб, пізнання людини, визначення її духовних вимірів та орієнтирів постає можливим виключно в образі Христа, у процесі його пізнання відкривається не тільки Бог, але й образ досконалої людини. При цьому обґрунтовується положення, що образ Христа в православній традиції – це живий образ, істинний шлях становлення та вдосконалення людини завдяки ступовній подобі. Відомий російський філософ В. Лосський у праці «Досвід містичного богослов'я Східної Церкви. Догматичне богослов'я» розкриває це наступним чином: «Справа Христа є приналежною до людської природи, яку Він очолює у Своїй Іпостасі. Справа ж Святого Духу відноситься до людських особистостей, звертається до кожної з них окремо. Святий Дух надає у Церкві людським іпостасям повноту Божественності єдиним, особистісним образом, який постає приналежним кожній людині як особистості, яка створена за образом Божим» [9, с. 125]. На нашу думку, саме такий аспект і розкриває православну антропологію як антропологію практичного плану. Окрім того, православна антропологія ґрунтується на протилежних судженнях, які є одночасно істинними в аспекті описування Божественного начала, що проявляється у символічних образах-концептах – «триєдність», «слово, яке втілене в плоті», «сердечні очі» та ін. Такий підхід демонструє прагнення до подолання кордонів розсудку у пошуках Абсолютної істини.

Другий принцип – це принцип пневматологічний, який спрямований на розкриття духовності людини. Йдеться про наявність дарунків Благодаті у людині. У православ'ї природа людини завжди співвідноситься з Божественною Благодаттю, яка

міститься у самому акті творення Богом світу, людини, всього існуючого. Отже, людина містить у своїй природі не просто сотворену благодать, але таку, яка знаходиться в потенційному стані. Саме це пояснення й передбачає відкритість людини як нерозривну взаємопов'язаність з Богом, зі світом духовного. Безперечно, поняття «відкритість» існує й в західноєвропейській філософсько-релігійній думці, але в межах цієї традиції воно інтерпретується як відкритість світові. Стан людської природи завжди проясняється саме завдяки ставленню до Бога – позитивне ставлення передбачає духовність та гармонійність людини, а негативне – зло та морок в її душі.

Третій принцип – це підхід до людини тільки як до особистості (М. Бердяєв, А. Логрус, В. Лосський). Екзистенціальний принцип православ'я ґрунтується на розрізненні таких понять, як «сутність», «енергія», «іпостась» і дозволяє обґрунтувати власну антропологічну максиму – ідею «обоження», онтологічного перетворення людської сутності, значення особистісних зусиль людини. Відомий російський дослідник С. Аверінцев у праці «Софія – Логос. Словник» наголошує, що християнська традиція розрізняє поняття людини як «особистості» й як «індивіду», при цьому уточнюється, що особистість є відображенням Божественного: «Особистість є відображенням Божественної Особистості, творінням Божим, а не тільки породженням роду. Особистість духовна і належить передусім духовному світові. Це вища цінність духовного буття» [1, с. 238]. Такі мислителі, як В. Лосський, І. Зізіулас, сучасний грецький богослов Х. Яннарас та ін. оперують такими поняттями, як «особистість», «особа», «природа людини» та ін. Щодо описування людської природи, то в православній традиції закладені ідея особистісного Бога, тлумачення особистісної природи як спільності та знаковості та ін. Божественне, а пізніше й людське, позиціонуються в апофатиці Сходу як «таємничі», такі, що зберігають таємницю буття людини і світу. Особистість виступає як розумна, вільна, яка самостійно розкриває власну сутність. Тому «образ і подоба» – це усвідомлення людини в її творчості, самостановленні та саморозкритті. Поняття «природа людини» в інтерпретаціях православних богословів використовується в таких значеннях: по-перше, це – те, що необхідно подолати, від фізичного тіла до духовної індивідуальної сутності; по-друге, йдеться про те, що було надано Божественною благодаттю. У такому розумінні людина й виступає потенційністю, яка прагне подолати одиничність власного змісту, прагне висвітлити себе у множинності та реалізує себе завдяки екстатуванню до буттєвості всього існуючого. Здійснення особистості усвідомлюється як «unitas multiplex» («єдність у множині»). Це можна висвітлити й в інший спосіб – через співвідношення «образу» і «подоби», при цьому перше розкривається завдяки поняттям «природа» і «світ», а поняття «подоби» розкриває свободу особистості, досягнення певної «іпостасі». Слід

вказати, що специфіка візантійської думки, яка виникла на перетині різноманітних національно-історичних типів ментальності полягає в синтезі теоретичних положень і духовно-практичного знання. Візантійська думка містить і філософську раціональність, і етичні категорії для реалізації єдиної мети – розкритті смислів людського буття. І в стародавні часи, в працях Максима Сповідника, Іоанна Дамаскіна, Григорія Палами, і в працях сучасних мислителів чітко можна побачити намагання розкрити таємницю подвійності людини, яка, за фактом, й не є подвійністю, а розкривається як тотожність. Так, Х. Яннарас вважає, що іпостась людини містить у собі цілісну природу, яка виявляється в множинності енергій або зовнішніх проявів. Ці енергії розподіляються на два види – психічні й соматичні. Душа й є сукупністю енергій психічного плану, а тіло – вмістилищем соматичних. Таким чином, відбувається подолання розподілу людини на тіло й душу, тіло виступає тільки як її просторовий кордон [15, с. 201], особистість відбувається завдяки екзистенціальному, кенотичному досвіду, тобто досвіду спілкування. У православній антропології перетворена людина знаходиться в комунікаційному процесі. При цьому онтологія знаходиться у щільній взаємопов'язаності з гносеологією. Божественний план, спільна природа – це екзистенціальна реальність і пізнання цієї реальності відбувається завдяки особистісному спілкуванню. Особистість завжди знаходиться у єдності з іншою особистістю, з іншими особистостями, людина змінюється сама і змінює інших людей. Але спілкування має особливий характер, воно є внутрішнім духовним процесом, з внутрішньою мовою, з внутрішнім промовлянням: «на робочій мові аскези, в її знаках, символах, робочих термінах [13, с. 160], методологією постає неопатристична синтеза [13, с. 156]. Актуалізація особистості – це свобода творчості, взагалі християнське осмислення свободи – це свобода світу. В такий спосіб, й свобода людини є похідною від абсолютної онтологічної свободи. Всі візантійські гносеологічні установки на онтологію, гносеологію, екзистенціальні людського буття проявляються у православ'ї як містичний реалізм, символізм, встановлюють залежність гносеології від онтології, а пізніше – як отождолення особистості й Абсолюту в ідеї «православного енергетизму».

Висновки. Отці церкви розглядають людину як творчу істоту, яка долає повсякденні зв'язки завдяки особистісним рішенням та вчинкам («нові») та які визначають подальший розвиток людини. Творчість і культура виступають у традиції Античності як енергія дії, як Божественна благодать, яка є джерелом тварного світу. Творча Божественна енергія сприймається людиною й виступає у двох культурних середовищах: у візантійсько-християнському світогляді культура розкривається як природна якість людини, а творчість у отців церкви є, перш за все, свободою. Сучасні представники православ'я наголошують,

що їх вчення є вертикальним і саме він визначає цілісність структури особистості. Здійснення особистісного може здійснюватися як «я» у ставленні до абсолютної особистості; як «я» у ставленні до соціуму. Моральнісне вдосконалення у православ'ї спрямоване на розгортання буття, на привнесення до світу нових думок, нових вчинків. І таке «привнесення» й означає, на думку православних богословів, об'єднання людства і перетворення його природи, створює нову, надособистісну єдність. Ідея об'єднання реалізується як «єдність у множині» у значенні критерію духовної істини. Православна антропологія прагне до затвердження протилежних ідеалів – абсолютизація єдності й особистісної свободи, знаходиться сьогодні у постійному пошуку теоретичних форм примирення цього протиріччя.

Список використаних джерел

1. Аверинцев, СС., 1999. 'Софія – Логос. Словник', К.: *Дух і Літера*, 464 с.
2. Бабаева, А.В., 2008. 'Проблема личностной идентичности в современном православном богословии', *Вестник Московского государственного областного университета. Сер.7. Философские науки*, М., №1, с.107–113.
3. Воробьев, ДВ., Букин, ДЕ., 2014. 'Философия Афанасия Александрийского как учение о Боге и твари' [online] Доступно: <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=15819>
4. Гаврюшин, НК., 2005. 'Русское богословие. Очерки и портреты', Нижний Новгород, с.10–20.
5. Зенько, ЮМ., 2012. 'Учение о любви в контексте христианской антропологии', *Вопросы религии и религиоведения. Вып.2. Кн.2. Религиозная и философская антропология*, М.: *МедиаПром*, с.67–80.
6. Иоанн (Булдыко), иеромонах, 2015. 'Обожение согласно учению архимандрита Киприана (Керна)'. [online] Доступно: <http://cyberleninka.ru/article/n/obozhenie-soglasno-ucheniyu-archimandrita-kipriana-kerna#ixzz4VG7QG9DK>
7. Леонов, В., 2013. 'Основы православной антропологии', М.: *Издательство Московской Патриархии Русской Православной Церкви*, 456 с.
8. Лоргус, А., 2016. 'Православная антропология. Курс лекций' [online] Доступно: <https://azbyka.ru/pravoslavnaaya-antropologiya>
9. Лосский, ВН., 1991. 'Очерк мистического богословия восточной церкви. Догматическое богословие', М.: *СЭИ*, 149 с.
10. Шапошников, ЛЕ., 2006. 'Консерватизм, модернизм и новаторство в русской православной мысли XIX–XX веков', СПб.: *Алетейя*, 328 с.
11. Шапошников, ЛЕ. 'Перспективы взаимодействия православного богословия и русской философии'. [online] Доступно: <http://vestnik.mininuniver.ru/reader/search/perspektivy-vzaimodeystviya-pravoslavno-bogoslov>
12. Шмелева, НВ., 2008. 'Культурология сознания: от литературного текста к литературному мышлению', *Вопросы культурологии*, М.: *Наука и культура*, №4, с.4–6.
13. Шешко, ЮА., 2010. 'Трактат святого Григория Нисского о том, что и сам Сын подчинился тому, Кто подчинил себе все (1 Кор.15:24–28)', *Труды Киевской духовной Академии*, №1, с.93–125.
14. Хоружий, С., 2004. 'Православно-аскетическая антропология и кризис современного человека', *Православное учение о человеке. Сб. статей*, М.: *Наука*, с.154–167.
15. Яннарас, Х., 2005. 'Избранное: Личность и Эрос', М.: *Изд-во РОСПЭН*, 480 с.
2. Babaeva, AV., 2008. 'Problema lichnostnoj identichnosti v sovremennom pravoslavnom bogoslovii (The Problem of personal identity in contemporary Orthodox theology)', *Vestnik Moskovskogo gosudarstvennogo oblastnogo universiteta. Ser.7. Filosofskie nauki*, M., №1, s.107–113.
3. Vorob'jov, DV., Bukin, DE., 2014. 'Filosofija Afanasija Aleksandrijskogo kak uchenie o Boge i tvari (The Philosophy of Athanasius of Alexandria as the doctrine of God and creatures)'. [online] Dostupno: <http://www.science-education.ru/ru/article/view?id=15819>
4. Gavryushin, NK., 2005. 'Russkoe bogoslovie. Ocherki i portrety (Russian theology. Essays and portraits)', Nizhniy Novgorod, 245 s.
5. Zen'ko, JuM., 2012. 'Uchenie o ljubvi v kontekste hristianskoj antropologii (The doctrine of love in the context of Christian anthropology)', *Voprosy religii i religiovedeniya. Vyp.2. Kn.2. Religioznaja i filosofskaja antropologija*, M.: *MediaProm Publ*, s.67–80.
6. Ioann (Bulyko), ieromonah, 2015. 'Obozhenie soglasno ucheniju arhimandrita Kipriana (Kerna) (Theosis according to the teaching of Archimandrite Cyprian (Kern))'. [online] Dostupno: <http://cyberleninka.ru/article/n/obozhenie-soglasno-ucheniyu-archimandrita-kipriana-kerna#ixzz4VG7QG9DK>
7. Leonov, V., 2013. 'Osnovy pravoslavnoj antropologii (The fundamentals of Orthodox anthropology)', M.: *Izdatel'stvo Moskovskoj Patriarii Russkoj Pravoslavnoj Cerkvi*, 456 s.
8. Lorgus, A., 2016. 'Pravoslavnaja antropologija. Kurs lekcij (Orthodox anthropology. A course of lectures)'. [online] Dostupno: <https://azbyka.ru/pravoslavnaya-antropologiya>
9. Losskiy, VN., 1991. 'Ocherk misticheskogo bogosloviya vostochnoy tserkvi. Dogmaticheskoe bogoslovie (Essay on the mystical theology of the Eastern Church. Dogmatic Theology)', M.: *SEI*, 149 s.
10. Shaposhnikov, LE., 2006. 'Konservatizm, modernizm i novatorstvo v russkoj pravoslavnoj mysli XIX–XX vekov (Conservatism, modernism and innovation in the Russian Orthodox thought of the XIX–XX centuries)', SPb.: *Aleteyj*, 328 s.
11. Shaposhnikov, LE. 'Perspektivy vzaimodejstviya pravoslavno bogosloviya i russkoj filosofii (The prospects of cooperation between Orthodox theology and Russian philosophy)'. [online] Dostupno: <http://vestnik.mininuniver.ru/reader/search/perspektivy-vzaimodeystviya-pravoslavno-bogoslov>
12. Shmeleva, NV., 2008. 'Kul'turologija soznaniya: ot literaturnogo teksta k literaturnomu myshleniju (Cultural studies of consciousness: from literary text to literary thinking)', *Voprosy kul'turologii*, M.: *Nauka i kul'tura*, №4, s.4–6.
13. Sheshko, JuA., 2010. 'Traktat svjatogo Grigorija Nisskogo o tom, chto i sam Syn podchinarsja tomu, Kto podchini sebe vse (1 Kor.15:24–28) (Treatise svjatogo Grigorija Nisskogo o tom, chto and I Syn podchinarsja tom, Who podchini myself everything (1 Cor.15:24–28))', *Trudy Kievskoj duhovnoj Akademii*, №1, s.93–125.
14. Horuzhij, S., 2004. 'Pravoslavno-asketicheskaja antropologija i krizis sovremennogo cheloveka (Orthodox ascetic anthropology and the crisis of modern man)', *Pravoslavnoe uchenie o cheloveke. Sb. statej*, M.: *Nauka*, s.154–167.
15. Jannaras, X., 2005. 'Izbrannoe: Lichnost' i Jeros (Favorites: personality and Eros)', M.: *Izd-vo ROSSPEN*, 480 s.

References

1. Averincev, SS., 1999. 'Sofiya – Logos. Slovnkyk' (Sofia – Logos. Dictionary)', K.: *Dux i Literatura*, 464 s.